

تمرین سری ۱ درس مکانیک تحلیلی پاییز ۹۸
دانشکده فیزیک - دانشگاه صنعتی شریف
تاریخ تحویل: شنبه ۴ آبان ۱۳۹۸

لطفا جواب تمرین را اسکن و به آدرس ایمیل TA.baghram.1@gmail.com ارسال کنید.
در عنوان ایمیل، نام درس، شماره دانشجویی و شماره سری تمرین را لحاظ بفرمایید.

۱- روابط زیر را اثبات کنید (معادلات ۱-۱۰ و ۱-۱۱ کتاب ماریون ویرایش ۵):

$$\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma = 1$$

$$\cos \theta = \cos \alpha \cos \alpha' + \cos \beta \cos \beta' + \cos \gamma \cos \gamma'$$

با استفاده از روابط فوق رابطه زیر (رابطه ۱-۱۳ کتاب ماریون) را اثبات کنید.

$$\sum \lambda_{ij} \lambda_{kj} = \delta_{ik}$$

۲- بردارهای زیر را در نظر بگیرید: $a = 2i - j - 2k, b = 3i - 4k, c = i - 5j + 3k$

الف) مقدار $4a + 2b - 3c$ و $|a - b|$ را حساب کنید.

ب) مقادیر $a \cdot b, a \times c, (a \times b) \times (b \times c), a \cdot (b \times c)$ را حساب کنید.

ج) حجم متوازی الاضلاع حاصل از این سه بردار را حساب کنید.

د) درستی رابطه $a \times (b \times c) = (a \cdot c)b - (a \cdot b)c$ را به صورت عددی بیازمایید.

۳- زاویه بین دو قطر اصلی مکعب را با استفاده از جبر برداری بیابید؟

۴- رابطه زیر را اثبات کنید: (برای راهنمایی به صورت مساله ۲۲ کتاب ماریون رجوع نمایید)

$$\sum_k \varepsilon_{ijk} \varepsilon_{lmk} = \delta_{il} \delta_{jm} - \delta_{im} \delta_{jl}$$

با استفاده از رابطه فوق رابطه زیر را اثبات کنید.

$$A \times (B \times C) = (A \cdot C)B - (A \cdot B)C$$

۵- مولفه‌های شتاب در مختصات کروی را اثبات کنید؟

۶- روابط زیر را اثبات کنید؟

$$\nabla(\ln|r|) = \frac{\vec{r}}{r^2}$$

$$\nabla r^n = nr^{(n-2)}\vec{r}$$

$$\nabla f(r) = \frac{\vec{r}}{r} \frac{df}{dr}$$

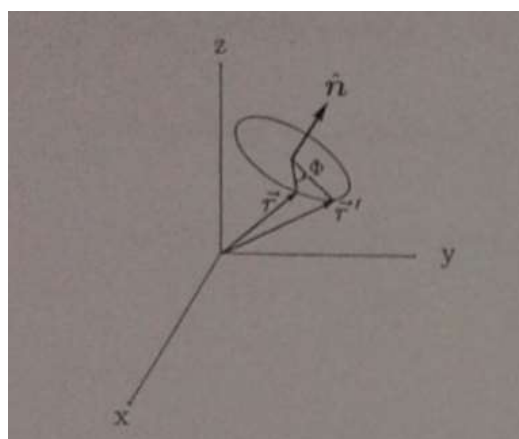
$$\nabla^2(\ln r) = \frac{1}{r^2}$$

۷- در فضای دو بعدی، ناظر متحرکی در ابتدا در نقطه‌ی $\vec{x}_1$ قرار دارد و با سرعت ثابت $\vec{v}_1$ حرکت می‌کند و متحرک دیگری از نقطه‌ی $\vec{x}_2$ با سرعت $\vec{v}_2$ شروع به حرکت می‌کنند. نزدیک ترین فاصله‌ای که این دو متحرک در زمان‌های آتی با هم خواهند داشت چقدر است؟

۸- می‌دانیم که ماتریس دوران یک جسم در جهت پادساعتگرد به اندازه θ حول محورهای x ، y و z عبارتند از

$$R_x(\theta) = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos \theta & -\sin \theta \\ 0 & \sin \theta & \cos \theta \end{pmatrix}, R_y(\theta) = \begin{pmatrix} \cos \theta & 0 & \sin \theta \\ 0 & 1 & 0 \\ -\sin \theta & 0 & \cos \theta \end{pmatrix}, R_z(\theta) = \begin{pmatrix} \cos \theta & -\sin \theta & 0 \\ \sin \theta & \cos \theta & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

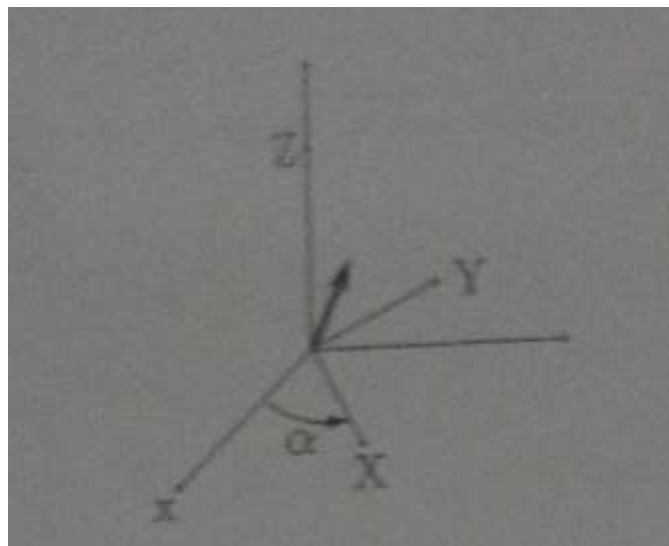
با توجه به شکل زیر اگر بردار مکان یک نقطه از جسمی باشد که پس از دوران پادساعتگرد به اندازه Φ حول راستای دلخواهی که با برداری یکه n مشخص می‌شود به r' را بر حسب r ، n و Φ بدست آورید.

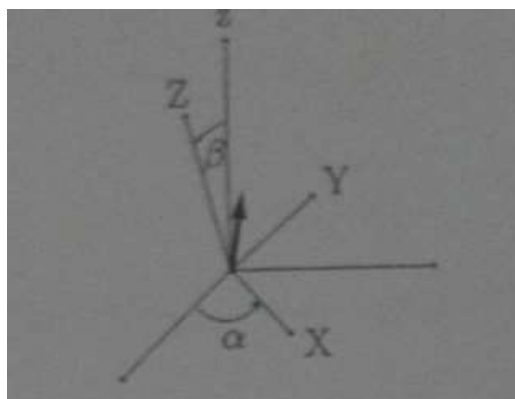
ب) اگر برداری یکه n بر حسب مولفه هایش به صورت $n = n_1x + n_2y + n_3z$ باشد، ماتریس دوران پادساعتگرد به اندازه Φ حول راستای n ، $R_n(\Phi)$ را بدست آورید.

پ) روش دیگری برای بدست آوردن ماتریس دوران وجود دارد که به روش اویلر معروف است. در این روش به جای سه مختصه‌ی مستقل n_1, n_2 و n_3 و Φ (با شرط $n \cdot n = 1$) سه مختصه دیگر به نام زوایای اویلر α و β و γ داریم. برای بدست آوردن ماتریس دوران اویلر ابتدا یک دستگاه مختصات مانند XYZ به جسم می‌چسبانیم. دستگاه XYZ همیشه سر جایش ثابت است ولی دستگاه XYZ می‌تواند با جسم بچرخد. در ابتدا فرض کنید محورهای X و Y و Z بر محورهای x, y و z منطبق است. اکنون سه دوران به صورت زیر را در نظر بگیرید:

- ابتدا جسم را به اندازه α و پادساعتگرد حول محور Z (کوچک) دوران می‌دهیم. در این صورت دستگاه XYZ به همراه جسم به اندازه α می‌چرخد و به وضعیت نشان داده شده در شکل تبدیل می‌شود.

- در مرحله دوم مطابق شکل زیر جسم را به همراه دستگاه XYZ (که به آن چسبیده است) به اندازه β و پادساعتگرد حول محور X (که اکنون با محور x زاویه α دارد) دوران می‌دهیم. اکنون زاویه محور Z با Z برابر β است و محور Y در صفحه XY قرار ندارد.

- در مرحله آخر جسم را به همراه دستگاه XYZ (که به آن چسبیده است) به اندازه γ و پادساعتگرد حول محور Z دوران می‌دهیم.

ت) حاصل این سه دوران را می‌توان با ماتریسی مانند $R(\alpha, \beta, \gamma)$ نشان داد. (عناصر) این ماتریس را بدست آورید.

ث) n_1, n_2 و n_3 و Φ را بر حسب α, β, γ محاسبه کنید.